

Filosof: Kravet om evig innovation gør os ensomme og udbændte

AF **BJØRG TULINIUS**

21. april 2017 00:00

Forestillingen "De danser alene" var Anders Fogh Jensens (siddende tv.) debut som dramatiker. Her skildrer han, hvordan hovedpersonen Katrine er fanget ind i projektsamfundets evige krav om selvfornyelse og innovation, uden sikkerhedsnet - og med sin egen eksistens som indsats. **Foto: Per Morten Abrahamsen**

Filosof Anders Fogh Jensen retter i sit seneste teaterstykke en massiv kritik af nutidens samfund med projektmennesker, der er på konstant jagt efter nye ansættelser, karrierespring og mere spændende kærester. På den måde prostituerer og forråder vi nemlig os selv, mener han og håber, at vi kunne få mere øje på gentagelsens kvaliteter

Han kender det fra sig selv: Tanken om hele tiden at være på vej mod det næste, der måske er både bedre og mere spændende. Idéerne om at ”det ikke er innovativt at gentage”, for så ”står man i stampe...og stamper”, har også præget filosof Anders Fogh Jensens liv. Han har oplevet, hvordan vejen til det sikre job eller den faste kæreste har udsat sig gang på gang. Som om det aldrig kunne hænde. Mulighedernes manege har været tumultarisk.

Og først nu som 43-årig må han tage en uigenkaldelig gentagelse på sig. Han skal være far for første gang. Og glæder sig over, at han hver dag vågner op ved siden af den samme kvinde, der nu også skal være mor til hans barn. Så han ikke længere bare er på vej, men debuterer som andet end centrum i sit eget liv.

Lige nu er han også debutant på et andet område. Han har for første gang skrevet et teaterstykke, som indtil for nylig kunne ses på Rialto Teatret i København. ”De Danser Alene” er historien om Katrine, der drømmer om at være det, hun er, designer, og på den hårde måde finder ud af, at ord som ”omstillingsparat”, ”fleksibel” og ”projektsamfund” betyder, at hun hele tiden skal kunne smile og være positiv over for de mange nye netværk, hun løbende skal begå sig i. Ellers risikerer hun at ryge ud af dansen. En dans, alle danser alene i kampen om hver især at komme frem til det næste springbræt. De drømmer måske om fundament, men må orientere sig i springbrætter.

”Det er næsten som om, vi er til jobsamtale hver eneste dag. Hvor vi hele tiden er på og skal fremvise nye initiativer. Det er som om, den sociale sfære er blevet en lang reception, hvor man som bekendt ikke må sætte sig ned, aldrig må sige nej, og helst skal mingle smilende rundt og bestræbe sig på at tale med nye mennesker i stedet for at sætte sig ved dem, man plejer eller bare kender godt. Initiativ og fornyelse er de ’kvaliteter’, som efterspørges i dag.

Hvis man derimod virker vanepreget eller udtrykker kritik, så risikerer man at ryge udenfor det, jeg i stykket kalder ’dansen’, som vi også kan kalde projektsamfundet. Så er man ikke længere meget værd i forhold til de

forventninger, som præger nutidens mennesker,” fortæller Anders Fogh Jensen, der tidligere har skrevet bøger om både projektsamfundet og projektmennesket.

Men kravet om innovation og fornyelse er langt fra forbeholdt arbejdsmarkedet, siger Anders Fogh Jensen. For det er ikke kun den livslange ansættelse og den faste løn, der er væk. Det samme gælder også i det private liv, hvor parforholdet og familierelationerne er præget af udskiftninger og midlertidige konstruktioner.

”Ofte opfatter vi det dog ikke som krav om innovation og fornyelse, men som uendelige muligheder i en fri verden. Og vi er konstant bange for at gå glip af en mulighed. Det er svært for nutidens menneske at modstå pirringer, og det tænker: Hvad nu, hvis der venter noget mere spændende på den næste isflage? Det er vores eget ’jeg kunne’, der martrer os, for ’jeg kunne jo også...’. På den måde bliver vi mest optagede af og orienterede mod overgangene, mulighederne for passage fra det ene sted til det andet. Vi overvejer konstant, hvornår det er på tide at hoppe videre.”

Selvfølger peger forklaringerne på, hvorfor midlertidighed og ad hoc-løsninger er så dominerende, i retning af konkurrencesamfundet. Og på kapitalismens helt grundlæggende og iboende kraft, der konstant sørger for, at vi hele tiden efterspørger nyt, men Anders Fogh Jensen peger også på kræfter fra det, vi kalder ’68, som afgørende for nutidens projektsamfund og menneskelige idealer.

”Der ligger jo noget klart frigørende i, at vi ikke længere er i industrisamfundet, som for mange af os er synonymt med rutinepræget arbejde ved samlebåndet. Oprøret i 60’erne handlede netop om, at vi også ville have ’os selv’ med på arbejdet – og det har vi så i den grad fået. Men vi har bare glemt noget helt grundlæggende omkring de menneskelige relationer i samme bevægelse. Vi har gjort hinanden til midler i stedet for til mål i sig selv, som ellers var en af formuleringerne af Kants berømte kategoriske imperativ helt tilbage i 1700-tallet,” påpeger filosofen, der samtidig peger på et andet fænomen fra netop Kants tid, som muligvis også rummer en forklaring på vor tids fejring af fornyelsen og innovationen.

”I datidens kunstnermiljø foregik der en kamp mellem det gamle og det nye, *les anciens* mod *les modernes*. Striden handlede om, hvorvidt man som kunstner skulle efterligne mesteren, eller man skulle overskride mesteren og skabe noget nyt, der aldrig var set før. Den sidstnævnte retning ’sejrede’, og det betød, at kunst kun var noget værd, hvis det aldrig var set før. Det skulle være avantgarde. Den samme tendens bredte sig i det 20. århundrede til andre professioner, blandt andet journalistikken, hvor jagten på nyheder satte ind. Og nu plages vi af nyheder, som ikke er interessante, men som siges, fordi de ikke er sagt lige sådan før. I dag er det som om, avantgardismen har eroderet alle sfærer i menneskelivet,” siger Anders Fogh Jensen, der samtidig peger på illusionen i troen på det helt nyes mulighed.

”Når et teaterstykke fungerer, så er det på grund af, at det er blevet øvet igen og igen. Hvis mit foredrag er vellykket, er det fordi, jeg har holdt det før og er fortrolig med mit stof. Man bliver heller ikke en dygtig musiker, hvis man hele tiden kaster dig ud i nye numre uden først at kunne skalaerne. Gentagelsen er med andre ord nøglen til at lykkes. Og det gælder også i forhold til vores eksistens. Vi sælger nemlig hele tiden ud af vores hovedstol, prostituerer os for det nye og bliver mere og mere tomme men også ensomme og historieløse i et samfund båret af værdier som innovation og omstilling.”

I stykket sker det da også, at Katrine langsomt bryder sammen. Hun har ikke mere at tage af, og hun mister sig selv i forsøget på konstant at få en grund og komme med på nye projekter.

”Hvis det ikke havde været en hel samfunds konstruktion, vi havde med at gøre, var det lettere at ændre på. Men det tager længere tid at finde ud af, at vi bliver syge af innovationspresset end det for eksempel gør at måle faren for hudkræft ved solariebrug. Stykket er en tragedie, men en tragedie åbner også for det nye. Efter at have brændt sig ud synker Katrine til bunds i havet. Ned i det, som hun er kommet af, og som hun nu bliver omsluttet af. Man kan kalde havet for ’Det Absolutte’ og gennem dén opløsning kan hun måske finde en anden form for samling. En samling, hvor hun ikke har fordelt sig selv ud i netværket, men finder hjem til sig selv.”

Anders Fogh Jensen mener det faktisk. At det måske ikke gør noget, at vi går ned på grund af, at vi ikke kan holde til kravene, som vi også selv stiller os.

”Måske skal bordet ryddes for, at der kan opstå noget nyt, og undergangen åbne for andre måder at være på. Hvis teaterstykket skulle afspilles som romantisk komedie, skulle det i stedet for ’De danser alene’ hedde: ’Vil du holde i hånden?’. For hvis man først danser på den måde, så tager man ofte også den næste dans sammen.”

kommentarer

Du skal have en Facebook-profil for at kunne kommentere denne artikel. Husk at brud på debatreglerne kan medføre, at dine kommentarer bliver fjernet, og din profil udelukkes fra debatten. [Læs mere om retningslinjerne for vores debat her.](#)

0 kommentarer

Sortér efter **Ældste**

Tilføj en kommentar ...

Facebook Comments Plugin

Telefon: 33 48 05 00 | Abonnement: 33 48 05 05 |
Annoncer: 33 48 05 00 | Læs mere om [ophavsret](#) og [persondatapolitik](#) | © 2016 Kristeligt Dagblad,
Vimmelskftet 47, 1161 København K

